

Sprawozdanie

Komisji gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany §. 26. ustawy o Repr. powiatowej.

Wysoki Sejmie!

W skutek otrzymanego od Wys. Sejmu na posiedzeniu z dnia 16. Lutego 1894. polecenia, zbadania kwestyi potrzeby zmian w ustawie o Repr. powiatowej celem zobowiązania Wydziałów powiatowych do utrzymywania personalu urzędniczego z odpowiednią kwalifikacją, przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi projekt do zmiany ustawy o Repr. powiatowej, sprawozdanie motywujące projektowaną zmianę, które komisji gminnej do zreferowania udzielone zostało.

Nie przecząc, skoro to przez Wydział krajowy skonstatowane zostało, że administracja w niektórych powiatach ulepszenia potrzebuje, Komisya gminna mając wydać opinię swoją o przedłożeniu Wydziału krajowego, musiała sobie postawić pytanie, czy przyczyny, które wywołały potrzebę proponowanych ulepszeń leżą rzeczywiście tam, gdzie je Wydział kraj. wskazuje, to jest w nieodpowiednim lub niedostatecznym obsadzeniu posad funkcyjaryuszów powiatowych, czy nie leżą może gdzie indziej?—następnie czy uwzględniając naturę władzy Repr. powiatowych na zasadzie autonomii i samorządu spoczywającej, uzasadnioną można mieć nadzieję, że zmiana ustawy, taka jak ją Wydz. kraj. proponuje, niezaprzeczeniem naturze autonomii i samorządu przeciwna, zamierzony cel w powiatach, których administracje ulepszenia potrzebują osiągnie a i dla tych powiatów, które obecnie zadanie swoje należycie spełniają korzystną będzie.

Komisya gminna sądzi, że przyczyny pewnych błędów dostrzeżonych w administracji niektórych powiatów, szukać by należało nie w braku kwalifikacyi lub niedostatecznej ilości urzędników pomocniczych przez Wydział powiatowy przyjętych, lecz raczej w samym składzie tej lub owej Repr. powiatowej w niedostatecznej świadomości celów, do których ma zmierzać i obowiązków na siebie przyjętych, czasem może i w materialnej trudności poświęcenia sprawie publicznej tyle czasu i sił, ile ich instytucya autonomiczna i samorząd od obywatelstwa wymaga, ale w każdym razie szukać należy tej przyczyny, jeżeli się ją chce prawdziwą znaleźć w tym elemencie, któremu zarząd spraw wspólnych powierzony został i który za niego jest odpowiedzialny.

Dobry, celów i obowiązków swoich świadomy Wydział, do spełnienia zadania swego z pewnością będzie umiał dobrać sobie odpowiednie siły pomocnicze, stosownie do potrzeb swoich, które to potrzeby w rozmaitych powiatach bardzo mogą być różne i odmienne, których ocenienie zatem każdemu powiatowi pozostawić należy. W mniej szczęśliwie ułożonym Wydziale, nawet przy liczebnie i fachowo odpowiednio obsadzonych posadach funkcyjaryuszów powiatowych, którzy do wyczerpania sił i zdolności swoich dla dobra powiatu nie mają innego bodźca prócz tego, który energia i poczucie obywatelstwa Wydziału dać może, administracja powiatu zawsze szwankować będzie, gdyż w naturze ciał autonomicznych i samorządu leży, że impuls do działania musi być dany i utrzymywany przez reprezentacye z wyboru pochodzące, którym zarząd in-

interesów wspólnych powierzony został. I w takich też szczególnie powiatach w którychby element obywatelski, bez względu na powody, z jakichby to pochodziło, nie brał dostatecznego udziału w sprawach powiatowych, zachodziłaby zdaniem Komisji gminnej obawa dwóch alternatyw i albo przy braku kierunku i tego przymusu, który władza zwierzchnicza na podwładne sobie organa wywierać musi, urzędnicy by się zaniedbywali i w administracji żadnego polepszenia by się nie osiągnęło, albo też w razie większej niż Wydziału energii urzędników, szczególnie przy większej z ich strony znajomości prowadzenia administracji i naturalnej chęci odznaczenia się i zwrócenia na siebie uwagi powag społecznych poza powiatem, kierunek spraw powiatowych powoli i nieznacznie w ich ręce by się przesunął, zostawiając z autonomii i samorządu tylko formę bez treści i ducha.

Oprócz powyższych nastroczają się jeszcze Komisji gminnej przeciwko zmianie ustawy w kierunku ustawy wskazanym następujące uwagi:

Nowa ustawa zobowiązywałaby wszystkie powiaty do utrzymywania pewnego minimalnego etatu urzędników, mających jednakowe kwalifikacje, gdy tymczasem potrzeby pod tym względem wszystkich powiatów nie są równe i wymagania kwalifikacji odpowiednio do tych potrzeb mogą być mniejsze lub większe. Nie wszystkie powiaty potrzebują na sekretarzy ukończonych prawników, raz że nie wszystkie mają równą ilość spraw prawnych lub prawno-administracyjnych do załatwiania, następnie że w jednym Wydziale są pomiędzy członkami Wydziału prawnicy zawodowi, którzy z obywatelską gotowością współdziałają w sprawach ich rady i wskazówek potrzebujących. Nie wszystkie także Wydziały powiat. jednakowo wykształconych inżynierów potrzebują, w jednym praktyczny technik lub konduktor drogowy wszystkie potrzeby bieżące powiatu zabezpieczyć może.

Jeszcze mniej zdaniem Komisji gminnej należałoby narzucać Wydz. powiatowym obsadzenie posady lustratora majątków i gospodarki gminnej, a to z tego powodu, że egzamin buchalteryczny i znajomość ustaw nie powinna być dostateczną kwalifikacją do tej ważnej posady, wymagającej przede wszystkim wielkiej znajomości stosunków lokalnych, wielkiego taktu w postępowaniu i prawdziwej umiejętności obcowania z ludem wiejskim. Wreszcie i tu także przypuścić można, że niejednym Wydział, w załatwieniu ważnych spraw lustracji gospodarki gminnej, na gorliwość obywatelską członków Wydziału lub delegatów z łona Rady wybranych rachować może, a w takim razie ważna ta sprawa bez lustratora kwalifikowanego, własnymi siłami powiatu, może formalnie mniej odpowiednio ale *in merito* z pewnością nie gorzej załatwioną być może.

Odpowiedzialność Wydziałów w obec Rad powiatowych, które błędy i zaniedbania Wydziałów poprawiać i do energiczniejszego działania je przynaglać mogą, odpowiedzialność Rad z Wydziałami powiatowymi przed wyborcami, którzy przy powtarzających się peryodycznie wyborach nie dosyć w urzędowaniu gorliwe Rady i Wydziały powiatowe innymi lepiej interes powiatu rozumiejącymi członkami zastąpić mogą, dostatecznie zdaniem Komisji gminnej zabezpieczyć powinna należyta działalność Rad i Wydziałów powiatowych, czy ich własnymi tylko siłami, czy przy pomocy sił dobranych, których stopień kwalifikacji i ilość, uznaniu samych Rad i Wydziałów powiatowych zostawić należy.

Oprócz tej odpowiedzialności, która się w powiecie kończy, podlegają jeszcze Reprezentacje powiatowe na mocy ustawy nadzorowi Wydziału krajowego, a sam Wydział krajowy przyznaje, że ustawa ta jest wystarczającą, skoro opierając się na niej dokonał lustracji 50 powiatów, co Komisya gminna z uznaniem podnosi, spotkał się wszędzie z dobrą wolą Wydziałów i główny cel do którego zdążyć osiągnął.

Z powyższych uwag nie wynika jakoby Komisya gminna miała zamiar obniżać znaczenie jakie Wydziału krajowego do odpowiedniego obsadzenia posad urzędników powiatowych przywiązuje — przeciwnie obmyślenie sposobów i środków, któreby nie nadwężyły zasady autonomii powiatowej i nie zawierały w konsekwencyach jakie z użycia tych środków wyniknąć mogą niebezpieczeństwa osłabienia prawdziwego źródła jej siły, a któreby mogły ułatwić Reprezentacyom powiatowym obsadzenie pomocniczych posad urzędników powiatowych, ludźmi zarówno charakterem jak zdolnościami się odznaczającymi, uważa Komisya gminna za nader pożądane i nawet konieczne.

Za jeden z takich środków, na nieszczęście znaczne finansowe trudności dotąd przedstawiających, uważane być musi zabezpieczenie losu urzędników powiatowych przez ustanowienie we wszystkich powiatach funduszów emerytalnych.

Komisya gminna sądzi wszakże, że cel ten, powszechnie za potrzebny uznany, osiągnięty być może i bez przymusu, któryby ustawa nałożyła, potrzeba bowiem zabez-

pieczenia losu urzędników powiatowych i pragnienie zadosyć uczynienia tej potrzebie, na zjeździe prezesów Rad powiatowych w lipcu 1893 we Lwowie odbytych, prawie jednomyślnie uznane zostały, a wybrana przez ten zjazd Komisya, wypracowała projekt statutu emerytalnego na wzajemności opartego.

Zdaniem Komisji gminnej pożądanemby było, by elaborat ten, który niewątpliwie przedłożony będzie Wydziałowi krajowemu do krytycznego zbadania, był następnie wspólnie z Komisją która go wypracowała, przez Wydział krajowy przedrukowany aw danym razie poprawiony, a po doprowadzeniu go do względnej doskonałości o ile iz odpowiedni i praktyczny uznany zostanie, został Reprezentacyom powiatowym przez Wydział krajowy do przyjęcia przedstawiony i gorąco zalecony.

Opierając się na powyższych wywodach Komisya gminna wnosi:

Sejm przechodzi do porządku dziennego nad sprawozdaniem i wnioskiem Wydziału krajowego;

Sejm poleca Wydziału krajowemu, by wypracował wzorowy statut emerytalny dla urzędników Rad powiatowych, któryby Radom powiatowym do przyjęcia miał być zalecony.

Lwów dnia 28. stycznia 1896.

Przewodniczący :

Jaworski.

Sprawozdawca :

Józef Michałowski.

